

Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de modernisering van de regels voor beslag op roerende zaken (Wet modernisering beslagverbod roerende zaken)

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMEEN DEEL

1. Doel en strekking van het wetsvoorstel

Dit wetsvoorstel moderniseert de regeling in het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (Rv) op grond waarvan bepaalde roerende zaken, niet registergoederen, vrij van beslag dienen te blijven. De modernisering krijgt vorm door een verduidelijking en uitbreiding van de lijst van beslagvrije zaken. Daarnaast introduceert het wetsvoorstel een soepeler regime voor personen die deelnemen aan een schuldbemiddelingstraject; in dat geval blijft de inboedel in zijn geheel, mits niet bovenmatig, beslagvrij. Doel van het wetsvoorstel is het bij de tijd brengen van het beslagverbod roerende zaken zodat de regeling naar de huidige maatstaven van een democratische rechtstaat en welvarende verzorgingsstaat voorziet in een humane behandeling van de schuldenaar bij het leggen van beslag op zijn roerende zaken, niet registergoederen. Directe aanleiding voor het wetsvoorstel is het preadvies *Herziening van het beslagverbod roerende zaken* van de Koninklijke beroepsorganisatie van gerechtsdeurwaarders (KBvG). Het wetsvoorstel is onderdeel van een groter pakket aan maatregelen zoals dat door het kabinet is aangekondigd in de kabinetsreactie op het rapport Paritas Passé en waarbij de positie van de schuldenaar bij de incasso van vorderingen tegen het licht wordt gehouden.

Doel van het wetsvoorstel

De artikelen 447 en 448 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering (Rv) vormen het beslagverbod roerende zaken, niet registergoederen. Het beslagverbod is in 1838 in het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering opgenomen om veilig te stellen dat een schuldenaar bij wie beslag wordt gelegd, kan voorzien in zijn eerste levensbehoeften (slapen, kleding en eten) en dat bepaalde schuldenaren de

beschikking houden over de middelen om in hun inkomen te voorzien (gereedschappen van ambachtslieden). De regeling voldoet anno 2014 niet meer aan de maatstaven die de huidige maatschappij stelt aan een menswaardig bestaansminimum. Zo zou naar de letter van de wet melk niet in beslag mogen worden genomen maar de koelkast waarin de melk wordt bewaard of het glas van waaruit de melk wordt gedronken wel. Uit het preadvies valt op te maken dat gerechtsdeurwaarders verdeeld zijn over hoe het beslagverbod in de praktijk moet worden toegepast. Veel gerechtsdeurwaarders gaan er uit eigen beweging toe over meer zaken buiten het beslag te laten dan waartoe artikel 447 en 448 Rv hen verplicht. Een bijna even grote groep geeft aan zich strikt te houden aan de opsomming van beslagvrije zaken in de wet. Dit leidt tot een ongelijke behandeling van beslag-schuldenaren. Met de KBvG ben ik van mening dat de regeling moet worden herzien omdat deze rechtsongelijkheid onwenselijk is.

Het veilig stellen van essentiële bestaansmiddelen door te bepalen dat daarop geen beslag gelegd kan worden, zodat de beslagene kan blijven voorzien in zijn eerste levensbehoeften, is in het belang van de schuldenaar en de schuldeiser. De laatste heeft er baat bij als de schuldenaar na beslaglegging nog in staat is zijn financiële situatie te verbeteren en zijn schulden alsnog te voldoen. Het beslagverbod roerende zaken is evenals de beslagvrije voet – dat deel van het inkomen van de schuldenaar waarop de gerechtsdeurwaarder geen beslag mag leggen – in de wet opgenomen vanuit de gedachte dat namens de schuldeiser weliswaar ferme maatregelen mogen worden getroffen om tot inning van de vordering te komen, maar dat deze maatregelen niet dusdanig mogen zijn dat de schuldenaar en de personen die van hem afhankelijk zijn (bijvoorbeeld minderjarige kinderen) onder het bestaansminimum geraken. Het beslag mag niet tot onaanvaardbare gevolgen leiden en daarvan is in ieder geval sprake indien het beslag het de schuldenaar onmogelijk maakt om zijn leven op een menswaardige manier voort te zetten. De grenzen van wat naar maatstaven van een democratische rechtstaat en een welvarende verzorgingsstaat nog is toegelaten, mogen bij de beslaglegging worden opgezocht maar niet overschreden.

Doel van het wetsvoorstel is de praktijk (schuldenaren, schuldeisers en gerechtsdeurwaarders) meer houvast te geven welke zaken naar de huidige

maatstaven beslagvrij dienen te blijven. Dit moet ertoe leiden dat roerende zaken, niet registergoederen, die een beslagene (en degenen die van hem afhankelijk zijn) nodig heeft om in zijn bestaansminimum te voorzien, vrij van beslag blijven. Daarnaast zijn er twee nieuwe categorieën opgenomen in de lijst van beslagvrije goederen die strikt genomen niet noodzakelijk zijn om te kunnen voorzien in het bestaansminimum maar waarvan wel algemeen wordt geoordeeld dat deze op grond van humanitaire gronden buiten een beslag dienen te blijven, namelijk gezelschapsdieren en hoogstpersoonlijke zaken.

De modernisering van het beslagverbod moet leiden tot een meer uniforme toepassing van het beslagverbod waarbij schuldenaren minder afhankelijk zijn van afwegingen van individuele gerechtsdeurwaarders. Daarnaast wordt de herziening van het beslagverbod aangegrepen om schuldenaren te stimuleren hulp te zoeken bij het oplossen van hun financiële problemen. De gehele inboedel van een schuldenaar, mits niet bovenmatig, blijft vrij van beslag indien de schuldenaar zich laat bijstaan door een van de in artikel 48, eerste lid, onderdeel b of c, Wet op het consumentenkrediet (Wck) bedoelde personen of organisaties.

Uitgangspunten beslag- en executierecht

Basisbeginsel in ons rechtsverkeer is dat mensen hun financiële verplichtingen nakomen. Indien iemand een rekening niet betaalt, mag de schuldeiser incassomaatregelen treffen. Hij kan een (incasso-)procedure starten en de rechter verzoeken de schuldenaar te veroordelen het verschuldigde bedrag aan hem te betalen (artikel 3:296 van het Burgerlijk Wetboek (BW)). Indien een schuldenaar ook na een rechterlijke veroordeling niet tot betaling overgaat, kan de schuldeiser het vonnis ten uitvoer laten leggen. De grosse van het vonnis vormt daarvoor de executoriale titel: het geschrift dat krachtens wettelijk voorschrift de bevoegdheid verleent tot tenuitvoerlegging.

De schuldeiser kan, tenzij bij wet of overeenkomst anders is bepaald, zijn vordering verhalen op alle voor beslag vatbare goederen (dat wil zeggen zaken en vermogensrechten) van de schuldenaar (artikel 3:276 BW). Zo kan een schuldeiser beslag leggen op vorderingen die de schuldenaar jegens derden heeft, bijvoorbeeld beslag op het loon bij de werkgever (loonbeslag) of op het tegoed op een

bankrekening bij de bank (bankbeslag). Hij kan beslag leggen op het huis van de schuldenaar of andere waardevolle registergoederen (zoals grond, een schip of een vliegtuig). De schuldeiser kan er ook voor kiezen beslag te leggen op bepaalde roerende zaken, niet registergoederen, zoals een auto of zaken uit de inboedel van een schuldenaar. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat het beslag op roerende zaken (niet registergoederen) als uitwinningsmiddel aan betekenis heeft ingeboet door de mogelijkheid van koop op afbetaling of lease-constructies waarbij de schuldenaar de zaken weliswaar in bezit krijgt maar niet (meteen) de eigendom verkrijgt. Het staat de schuldeiser vrij om tegelijkertijd beslag te leggen op alle voor beslag vatbare goederen, waartoe hij bevoegd is zijn vordering te verhalen (artikel 435 Rv). Bij het leggen van beslag hoeft de schuldeiser dus in beginsel geen rekening te houden met enige volgorde of prioriteit waarin op goederen beslag kan worden gelegd. Aangezien dit wetsvoorstel ziet op de beslaglegging op roerende zaken, is het vervolg van deze memorie van toelichting grotendeels toegespitst op dit type beslaglegging.

Executoriaal beslag wordt gelegd op roerende zaken (niet registergoederen) zodat de gerechtsdeurwaarder naderhand over kan gaan tot een gedwongen verkoop van de in beslag genomen zaken. Met de executieopbrengst kan vervolgens de vordering van de schuldeiser worden voldaan. Het beslag- en executierecht biedt de schuldeiser zodoende de mogelijkheid om de tenuitvoerlegging van het vonnis met overheidshulp, te weten door de gerechtsdeurwaarder die daarbij zonnodig hulp van de politie kan inroepen, af te dwingen.

Naast executoriaal beslag (beslag op basis van een executoriale titel) is het ook mogelijk om conservatoir beslag te leggen (beslag zonder executoriale titel). Dit conservatoir beslag is een bewarende maatregel die voorafgaand aan of tijdens een gerechtelijke procedure wordt gelegd teneinde goederen – waarop later eventueel verhaal via een executoriale verkoop zou kunnen worden gehaald – veilig te stellen totdat de uitkomst van de procedure duidelijk is. Zou een schuldeiser eerst de uitkomst van de procedure afwachten dan loopt hij het risico dat er geen verhaal meer mogelijk is. Bij conservatoir beslag is voorafgaand rechterlijk verlof nodig (artikel 700 Rv). Dit verlof wordt verleend onder de voorwaarde dat de bodemprocedure binnen een bepaalde periode moet zijn aangevangen. Bij

conservatoir beslag tot verhaal van een geldvordering op roerende zaken, niet registergoederen, moet de schuldeiser daarnaast aantonen dat er gegronde vrees bestaat dat de goederen zonder beslag, zullen worden verduisterd (artikel 711 Rv). Een dergelijke voorwaarde geldt niet bij het leggen van derdenbeslag, waaronder loonbeslag.

In het systeem van het wetboek van Rv is een groot aantal bepalingen met betrekking tot executoriaal beslag van overeenkomstige toepassing verklaard op het conservatoir beslag (artikel 702 jo 712 Rv), waaronder het beslagverbod van artikel 447 en 448 Rv. Bij conservatoir beslag wordt de schuldeiser aangeduid als beslaglegger, bij executoriaal beslag als executant. Bij conservatoir beslag op roerende zaken onder de schuldenaar, wordt de schuldenaar aangeduid als de beslagene, bij executoriaal beslag wordt de schuldenaar aangeduid als de geëxecuteerde. In deze toelichting wordt voor zowel conservatoir als executoriaal beslag gesproken van schuldeiser/beslaglegger, respectievelijk schuldenaar/beslagene, behoudens in situaties die uitsluitend zien op executoriaal beslag.

Het uitgangspunt dat een schuldeiser zich tegelijkertijd kan verhalen op alle vermogensbestanddelen van een schuldenaar wordt in de praktijk begrensd door specifieke wetsbepalingen en algemene rechtsbeginselen. Het beslagverbod roerende zaken is een voorbeeld van een dergelijke specifieke bepaling. Daarnaast geldt dat een schuldeiser geen misbruik van recht mag maken (artikel 3:13 BW) en zijn een schuldeiser en schuldenaar verplicht zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid (artikel 6:2 BW). Voor ieder beslag geldt dat dit niet vexatoir mag zijn: het mag geen onredelijke belasting voor de beslagschuldenaar opleveren. Een vexatoir beslag levert misbruik van bevoegdheid op als bedoeld in artikel 3:13 BW en is onrechtmatig. Indien de schuldenaar meent dat hij in verhouding tot het belang van de schuldeiser bij het leggen van het beslag op onevenredige wijze wordt getroffen, kan hij de rechter vragen het beslag op te heffen (artikel 438 Rv dan wel artikel 705 Rv). Vanwege de spoedeisendheid van de gevraagde beslissing worden dergelijke geschillen in de regel voorgelegd aan de voorzieningenrechter.

De Hoge Raad heeft geoordeeld dat de vraag of het leggen van een conservatoir beslag vexatoir is, moet worden beantwoord aan de hand van de concrete omstandigheden ten tijde van de beslaglegging, waaronder de hoogte van de te verhalen vordering, de waarde van de beslagen goederen en de eventueel onevenredig zware wijze waarop de schuldenaar door het beslag op een van die goederen in zijn belangen wordt getroffen. Wanneer moet worden aangenomen dat de schuldenaar over voldoende middelen beschikt om de vordering waarvoor wordt geëxecuteerd te voldoen, is er niet zonder meer sprake van misbruik van bevoegdheid indien een beslaglegger het op executie laat aankomen terwijl bij voorbaat vaststaat dat de executie voor hem geen positieve opbrengst kan opleveren. Hieruit volgt dat het beslag op roerende zaken alleen als drukmiddel mag worden gebruikt indien aannemelijk kan worden gemaakt dat de schuldenaar de vordering wel kan voldoen maar om hem moverende redenen de vordering niet wil voldoen.

Uit lagere rechtspraak volgt dat het leggen van beslag op roerende zaken neerkomt op misbruik van recht indien te verwachten valt dat de opbrengst van de executoriale verkoop van die zaken onvoldoende zal zijn om de aan de executie verbonden kosten te compenseren. Een executieverkoop leidt onder die omstandigheden niet tot het voldoen van de vordering van de schuldeiser maar wel tot toename van de schuldenlast van de schuldenaar. Het Hof Leeuwarden heeft daarbij overwogen dat een dergelijke situatie zich in de regel zal voordoen als er sprake is van een normale huishouding, waarin zich buiten de zaken die strikt noodzakelijk zijn om de gewone gang van de huishouding te waarborgen, geen objecten bevinden die noemenswaardige vermogenswaarde vertegenwoordigen.

Noodzaak tot aanpassing beslagverbod roerende zaken

Het huidige beslagverbod roerende zaken bestaat zoals gemeld uit twee bepalingen (de artikelen 447 en 448 Rv) die in 1838 zijn ingevoerd. Artikel 447 bepaalt dat het niet is toegestaan beslag te leggen op het bed, het beddengoed van de geëxecuteerde en van de inwonende gezinsleden alsmede op de kleren waarmee zij gedekt en gekleed zijn, en op de levensmiddelenvoorraad voor een maand. Voor ambachtslieden en werklieden geldt dat er voorts geen beslag gelegd kan worden op hun gereedschappen. Artikel 448 bepaalt dat de voor het beroep van de

geëxecuteerde nodige boeken alsmede de werktuigen en gereedschappen dienende tot onderwijs, wetenschaps- of kunstbeoefening tot een bij algemene maatregel van bestuur bepaald bedrag buiten het beslag vallen. Het beslagverbod in artikel 448 is niet absoluut; voor bepaalde vorderingen kunnen voornoemde boeken, werktuigen en gereedschappen wel in beslag worden genomen.

Sinds de introductie van de regeling is deze inhoudelijk nauwelijks gewijzigd. Het beslagverbod zoals dat is neergelegd in de artikelen 447 en 448 Rv komt derhalve nog sterk overeen met de oorspronkelijke regeling uit 1838. De wijzigingen die in 1966, 1970 en 1997 zijn doorgevoerd, hielden rechtstreeks verband met de aangegane verdragsverplichtingen in het zee- en binnenvaartrecht. Bij de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992 is bij de artikelen 447 en 448 Rv een aantal redactionele wijzigingen doorgevoerd en is een bepaling geschrapt. Door de Minister van Justitie is destijds overwogen dat de wijzigingen niet als definitieve oplossing waren bedoeld en dat een verdergaande herziening van het beslagverbod in studie zou worden genomen. Slotsom is dat sinds 1838 geen nieuwe roerende zaken aan de lijst van beslagvrije roerende zaken zijn toegevoegd die zouden kunnen worden gerekend tot essentiële bestaansmiddelen om te kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften.

Directe aanleiding voor het wetsvoorstel

Directe aanleiding voor het wetsvoorstel vormt de herhaalde oproep vanuit de praktijk om te komen tot een modernisering van het beslagverbod. Zo was een van de aanbevelingen van het in maart 2012 in opdracht van de KBvG uitgebracht rapport *Paritas Passé – debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incassobevoegdheden* (hierna: *Paritas Passé*) de uitbreiding van de lijst van roerende zaken waarop ingevolge artikel 447 Rv geen beslag mag worden gelegd.

Een aanbeveling van deze strekking was eerder gedaan door de Evaluatiecommissie Gerechtsdeurwaarderswet in zijn rapport *Noblesse Oblige* uit 2009. In dit rapport werd ten aanzien van het leggen van beslag op roerende zaken opgemerkt dat de beslaglegging – en nadien de uitwinning daarvan – vaak meer kost dan dat het oplevert. Voorts zou wanneer het beslag uitsluitend wordt gelegd om de druk op de schuldenaar te vergroten, het beslag als vexatoir moeten worden

beschouwd en iets dat niet datgene is wat een behoorlijk handelend gerechtsdeurwaarder betaamt. De evaluatiecommissie heeft daarbij de suggestie gedaan dat het beslag op roerende zaken gezien zou moeten worden als een uiterst middel als andere executiemethoden gefaald hebben.

Naar aanleiding van het rapport *Paritas Passé* heeft de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) het initiatief genomen om het beslag op roerende zaken verder uit te diepen in een preadvies. In het eind 2012 gepubliceerde preadvies "*Herziening van het beslagverbod roerende zaken. Een achterhaalde regeling bij de tijd gebracht*" concludeert de KBvG dat modernisering van het beslagverbod inderdaad nodig is. Het preadvies omvat onder meer een uitgebreide beschrijving van de historie van het beslagverbod roerende zaken en een rechtsvergelijkende schets van soortgelijke regelingen in meer dan 30 landen. De KBvG is van oordeel dat de wet meer duidelijkheid dient te verschaffen welke zaken wel en welke zaken niet zijn uitgezonderd. Die conclusie gaat vergezeld van een concept-wetsvoorstel met memorie van toelichting waarbij vier wetgevingsvarianten zijn uitgewerkt.

De eerste variant actualiseert de artikelen 447 en 448 Rv door te bepalen dat meer zaken dan thans het geval is buiten het beslag blijven, zoals kinderspeelgoed en zaken voor de persoonlijke (waaronder medische) verzorging. Verder wordt een algemene omschrijving gegeven van buiten het beslag te laten zaken die nodig zijn voor de verwerving van het noodzakelijke inkomen of die noodzakelijk zijn voor scholing of studie van de beslagene en zijn gezinsleden. Bovenmatige zaken vallen wel onder het beslag. Het limitatieve karakter van de opsomming van beslagvrije zaken blijft in deze variant gehandhaafd.

De tweede variant bouwt voort op de limitatieve opsomming van beslagvrije zaken van variant 1 en maakt het daarnaast mogelijk om schuldenaren die deelnemen aan behoorlijk schuldhulpverleningstraject ruimhartiger te behandelen door de gehele inboedel buiten het beslag te laten, mits de inboedel geen bovenmatige zaken bevat.

De derde variant gaat in plaats van een limitatieve opsomming van categorieën beslagvrije zaken uit van een generieke omschrijving van het beslagverbod, in combinatie met een vereenvoudiging van de executiegeschilprocedure.

De vierde variant sluit qua omvang van het beslagverbod aan bij de eerste variant (limitatieve opsomming van categorieën beslagvrije zaken), in combinatie met een vereenvoudigde procedure voor executiegeschillen bij de kantonrechter waarbij in tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder wordt voorzien.

Het onderhavige wetsvoorstel sluit aan bij wetgevingsvariant 2. Dit is de wetgevingsvariant die in het preadvies, zoals de KBvG het verwoordt, “*als beste uit de test*” van gerechtsdeurwaarders en geïnterviewde stakeholders is gekomen. Hier zij vermeld dat bij het opstellen van wettekst en toelichting dankbaar gebruik is gemaakt van het preadvies. Het wetsvoorstel breidt de limitatieve lijst van categorieën beslagvrije zaken uit en introduceert een soepeler regime voor personen voor wie een schuldregeling geldt, dan wel voor wie een schuldbemiddelaar zoals bedoeld in artikel 48, eerste lid, onderdeel b en c tracht een schuldregeling te treffen. Dit regime geldt vanaf de datum waarop de schuldeisers worden aangeschreven tot het moment waarop de van de overeengekomen schuldregeling is afgerond. Zoals terecht door de KBvG is overwogen verdient de variant waarvan een stimulans uitgaat voor schuldenaren die zich inspannen om uit de schulden te komen door een regeling te treffen met hun schuldeisers, de voorkeur. Om te stimuleren dat schuldenaren, en dit geldt te meer voor problematische schuldenaren met meervoudige problemen, voor de oplossing van hun schulden professionele ondersteuning zoeken, is ervoor gekozen om de regeling te beperken tot partijen genoemd in onderdelen b en c van artikel 48, eerste lid Wck. De in onderdeel a van dit artikellid genoemde groep (schuldbemiddeling om niet) is vooraf onvoldoende af te bakenen. Hier komt bij dat de (veelal charitatieve en kerkelijke) instanties die zich om niet met schuldhulpverlening bezig houden in de praktijk voor schuldbemiddeling veelal doorverwijzen naar gemeentelijke schuldbemiddelingsinstanties.

Een limitatieve opsomming van categorieën beslagvrije zaken heeft de voorkeur gekregen boven een generieke omschrijving van een beslagverbod nu met een limitatieve opsomming meer houvast wordt gegeven aan de praktijk. De flexibiliteit

die een generieke omschrijving biedt om ook toekomstige ontwikkelingen mee te nemen in de afweging of iets wel of niet in beslag kan worden genomen, is in het wetsvoorstel terug te vinden doordat is voorzien in de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur andere zaken aan te wijzen die beslagvrij dienen te blijven. De opsomming van beslagvrije zaken is weliswaar limitatief maar bevat noodgedwongen ook een aantal termen die sterk afhankelijk zijn van de omstandigheden van het specifieke geval. Het is zeer wel denkbaar dat de KBvG nadere uitwerking geeft aan de verschillende categorieën via de beroeps- en gedragsregels. Het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om zonodig bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen ten aanzien van de in het eerste lid benoemde categorieën beslagvrije roerende zaken.

Korte omschrijving van de inhoud van het wetsvoorstel

Samengevat komt de modernisering van het beslagverbod op het volgende neer:

- 1) De opsomming van inboedelgoederen die met het oog op het handhaven van het bestaansminimum van de beslagene (artikel 447 lid 1) of uit humanitair oogpunt (artikel 447 lid 2) vrij moeten blijven van beslag, wordt uitgebreid.
- 2) Er wordt extra ruimte geboden aan een schuldenaar die zich bij het treffen van een regeling met zijn schuldeisers laat begeleiden door bepaalde schuldhulpbemiddelaars als bedoeld in artikel 48 van de Wet op het consumentenkrediet (artikel 447 lid 3). In dat geval blijft de gehele inboedel beslagvrij, behoudens bovenmatige zaken.
- 3) Er wordt voorzien in de mogelijkheid om, zo dit in de toekomst noodzakelijk blijkt, bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen. Zo kunnen bij AMvB meer zaken en dieren worden aangewezen waarop geen beslag mogelijk is (artikel 447 lid 5), kunnen er nadere regels worden gesteld aangaande de in lid 1 opgenomen categorieën zaken die nodig zijn voor het bestaansminimum (artikel 447, laatste zin), en kunnen er regels worden gesteld aangaande het wel of niet aannemen van bovenmatigheid (artikel 447 lid 4).
- 4) De rol van de schuldenaar bij het leggen van beslag wordt verduidelijkt (artikel 448 leden 1 en 2).

Ad 1. Uitbreiding van lijst beslagvrije zaken

Aan de bestaande categorieën van bed en beddengoed, kleding en levensmiddelen worden de volgende categorieën zaken toegevoegd die niet vatbaar zijn voor beslag:

- de voor bereiding en bewaring van levensmiddelen nodige keukenapparatuur en het nodige keukengerei;
- zaken die nodig zijn voor de persoonlijke verzorging en de algemene dagelijkse levensbehoeften;
- het speelgoed van de minderjarige kinderen van de beslagene.

Daarnaast wordt de reeds bestaande categorie 'gereedschappen van ambachtslieden en werklieden' ontdaan van het vereiste dat het moet gaan om ambachtslieden of werklieden. Met ambachtslieden wordt bedoeld op personen die voor hun levensonderhoud van lichamelijke arbeid afhankelijk zijn. Dit is in de huidige maatschappij geen werkbaar criterium meer nu het merendeel van de beroepsbevolking niet langer lichamelijke arbeid verricht. Nu dit vereiste komt te vervallen, geldt voor iedere schuldenaar dat de gereedschappen, apparatuur, boeken en andere zaken die hij nodig heeft voor de verwerving van de noodzakelijke middelen van bestaan, dan wel voor scholing of studie, vrij dienen te blijven van beslag. Voornoemde categorieën zien op zaken die een persoon (of de van hem afhankelijke gezinsgenoten) in de huidige maatschappij nodig hebben om in het bestaansminimum te kunnen voorzien.

Daarnaast zijn er ook twee nieuwe categorieën toegevoegd aan artikel 447 Rv die op grond van humanitaire overwegingen buiten het beslag dienen te blijven. Dit betreft de gezelschapsdieren en de zaken van hoogstpersoonlijke aard. Hierbij staat de bijzonder innige, emotionele band tussen de beslagene en het dier of de zaak in de weg aan een inbeslagname. Bij lid 1 zit in de formulering van de norm reeds een afbakening van de hoeveelheid zaken begrepen: slechts het *nodige* bed en de *nodige* kleding waarmee de beslagene in staat wordt gesteld in zijn bestaansminimum te voorzien, blijft buiten het beslag. Bij lid 2 ontbreekt deze afbakening omdat dit niet hanteerbaar is bij zaken waarbij de emotionele band maakt dat ze buiten het beslag dienen te vallen. De categorie hoogstpersoonlijke zaken zal zeer restrictief moeten worden uitgelegd. Het moet gaan om zaken waar de beslagene gelet op de emotionele band onder geen beding afstand van zal willen doen. Omdat niet valt uit te sluiten dat gezelschapsdieren een flinke materiële

waarde kunnen hebben, denk bijvoorbeeld aan een raskat of hond, is het onredelijk jegens de schuldeisers deze dieren categorisch buiten het beslag te laten indien de beslagene over meerdere dure gezelschapsdieren beschikt. Er is daarom voor gekozen het bovenmatigheids criterium van lid 4 ook van toepassing te verklaren op de categorie gezelschapsdieren.

Ad 2. Versoepeling bij schuldhulpverlening

Nieuw is dat het beslagverbod wordt versoepeld tot een algeheel beslagverbod op de inboedel (bovenmatige zaken uitgezonderd) indien de schuldenaar bij de instanties bedoeld in artikel 48 lid 1 onderdeel b of c Wck hulp heeft gezocht bij het oplossen van zijn financiële problemen. Daarmee wordt de situatie van personen die deelnemen aan een vrijwillig, buitengerechtelijk schuldbemiddelingstraject als bedoeld in artikel 48 van de Wck (of waarvoor deze mogelijkheid nog wordt onderzocht), voor wat betreft het beslagregime gelijk getrokken met personen ten aanzien waarvan een gerechtelijke schuldsaneringsregeling als bedoeld artikel 284 e.v. van de Faillissementswet van toepassing is verklaard. Voor een schuldenaar-saniet geldt op grond van artikel 295 lid 4 onder b van de Faillissementswet (Fw) reeds dat de inboedel als bedoeld in artikel 3:5 BW vrij blijft van beslag. Een dergelijke bepaling ontbreekt voor de gefailleerde zodat deze onder het algemene regime van artikel 447, eerste en tweede lid, valt.

Nu het niet langer noodzakelijk is om toepassing van de gerechtelijke schuldsanering aan te vragen om onder dit soepeler regime te vallen, wordt gestimuleerd dat een oplossing wordt gevonden via een zogeheten 'minnelijk traject', het traject dat normaal gesproken voorafgaat aan toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen of een faillietverklaring. Een schuldenaar die hulp heeft gezocht bij de in artikel 48 eerste lid onderdeel b of c genoemde personen voor het oplossen van zijn financiële problemen blijft gevrijwaard van een inboedelbeslag. Een schuldenaar die zich niet wil laten helpen of die zich niet houdt aan de voorwaarden van een na schuldbemiddeling tot stand gekomen schuldregeling, valt onder het eerder genoemde soberder regime. Door de voorwaarde te stellen dat de schuldenaar zich laat begeleiden door een schuldhulpverlener als bedoeld in artikel 48, eerste lid, onderdeel b of c Wck wordt

een zekere waarborg gegeven dat het bemiddelingstraject aan bepaalde kwaliteitseisen voldoet.

Ad 3. Maatwerk mogelijk bij Algemene maatregel van bestuur

Bovenmatige zaken die tot de inboedel behoren kunnen evenals bovenmatige gezelschapsdieren te allen tijde in beslag worden genomen. Onder bovenmatigheid moet worden verstaan dat een zaak of een aantal gezelschapsdieren een dusdanige financiële waarde vertegenwoordigt dat het geschikt is als uitwinningmiddel voor een schuldeiser. Bovenmatigheid ziet dus vooraleerst op de materiële waarde van zaken en dieren. Bij algemene maatregel van bestuur wordt het mogelijk om aan te geven wanneer er sprake is van bovenmatigheid, alsmede om andere zaken en dieren dan in de wet genoemd onder het beslagverbod te brengen.

Ad 4. Rol beslagene/geëxecuteerde

Bij het leggen van beslag zullen keuzes moeten worden gemaakt welke zaken wel en welke zaken niet in beslag worden genomen. In de wet wordt vastgelegd dat de gerechtsdeurwaarder daarbij naar redelijkheid rekening dient te houden met de door de schuldenaar geuite voorkeuren. Daarnaast is vastgelegd dat de schuldenaar in de gelegenheid moet worden gesteld om eventuele bovenmatige zaken te vervangen door vergelijkbare niet bovenmatige zaken, bijvoorbeeld door de bontjas te vervangen door een eenvoudiger winterjas. Bij een gezelschapsdier zal slechts in uitzonderingsgevallen sprake zijn van bovenmatigheid, bijvoorbeeld indien de beslagene beschikt over meerdere raskatten of -honden die tezamen een niet onaanzienlijk materiële waarde vertegenwoordigen.

Het wetsvoorstel bezien in het grotere kader van armoedebeleid

Met het wetsvoorstel modernisering van het beslagverbod roerende zaken wordt uitvoering gegeven aan de toezegging gedaan in de kabinetsreactie op de aanbeveling in het eerder genoemde rapport Paritas Passé om te komen tot een actualisering van het beslagverbod. Voornoemd rapport concludeert dat schuldenaren steeds vaker onder het wettelijk bestaansminimum terechtkomen door een opeenstapeling van de beslagleggingen en andere vormen van verhaal. Deze conclusie wordt bevestigd door de Nationale ombudsman in zijn rapport In het krijt bij de overheid. Een andere toezegging die is gedaan in reactie op het rapport Paritas

Passé en het rapport In het krijt bij de overheid is het inrichten van een landelijk beslagregister zodat onnodige kosten van gerechtelijke procedures en incassoacties worden voorkomen en de beslagvrije voet beter kan worden gehandhaafd. Daarnaast wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een integrale rijksincasso. Inzet is om te komen tot een rijksincasso die 1) transparant is 2) incassoactiviteiten op elkaar afstemt 3) daar waar nodig gericht is op maatwerk en 4) voorkomt dat de schuldenlast van de betrokken burger onnodig wordt verhoogd. De Tweede Kamer is over de stand van zaken geïnformeerd bij brief d.d. 23 mei 2014 van de staatsecretaris van SZW.

Consultatie

PM

Gevolgen voor het bedrijfsleven

PM

II. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel I

Dit artikel herzielt de artikelen 447 en 448 Rv.

Artikel 447

Lid 1

Het voorgestelde eerste lid houdt een opsomming in van de zaken waarop geen beslag mag worden gelegd om er voor te zorgen dat een beslagene in staat blijft in zijn bestaan te voorzien. Uit de plaatsing van artikel 447 in de eerste afdeling van de tweede titel van het Tweede Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Van executoriaal beslag op roerende zaken die geen registergoederen zijn) blijkt reeds dat de bepaling alleen betrekking heeft op roerende zaken die geen registergoederen zijn. Om praktische redenen is in de aanhef de benaming “roerende” in de woorden “roerende zaken” gehandhaafd. Ook in de algemene maatregel van bestuur die op grond van het vijfde lid kan worden opgesteld en waarbij andere zaken waarop geen beslag mag worden gelegd, kunnen worden aangewezen, ziet enkel op roerende zaken, niet-registergoederen.

Ten opzichte van de huidige aanhef van artikel 447 zijn de woorden “uit welke hoofde dan ook” weggelaten. Nu in artikel 448, derde lid, nadrukkelijk de mogelijkheid wordt opengelaten dat beslag kan worden gelegd op zaken behorende tot de inboedel voor vorderingen terzake van de vervaardiging of herstel van deze zaken of de verkoop daarvan aan de geëxecuteerde, kan de zinsnede “uit welke hoofde dan ook” niet langer worden gehandhaafd.

De artikelen 447 en 448 hebben slechts betrekking op zaken van degene ten laste van wie het beslag wordt gelegd: de beslagene (conservatoir beslag) of geëxecuteerde (executoriaal beslag). Dat zal vrijwel steeds de schuldenaar zijn. Het spreekt daarbij voor zich dat evenmin beslag mag worden gelegd op zaken die geen eigendom zijn van de schuldenaar maar van een van zijn huisgenoten. Op grond van het huwelijksvermogensrecht is de echtgenote van de schuldenaar voor bepaalde schulden medeaansprakelijk (huishoudschulden, artikel 1:84 BW).

Net als de bestaande regeling, houdt het voorgestelde artikel 447 niet slechts rekening met de omstandigheid dat de schuldenaar zelf over het allernoodzakelijkste moet kunnen blijven beschikken. De bescherming strekt zich ook uit tot hetgeen de tot zijn gezin behorende huisgenoten niet kunnen missen. Zo verbiedt artikel 447 dus niet alleen beslag op het bed van de schuldenaar zelf, maar ook beslag op de bedden van zijn inwonende kinderen (voor zover beslag daarop niet al is uitgesloten doordat de bedden niet het eigendom zijn van de schuldenaar). De woorden ‘de tot zijn gezin behorende huisgenoten’ sluiten aan bij de terminologie van de Wet werk en bijstand (per 1 januari 2015 Participatiewet geheten). Met de aangepaste formulering is geen inhoudelijke verandering beoogd ten opzichte van de woorden de ‘inwonende leden van zijn gezin’ in het huidige artikel 447.

Onderdeel a

Onderdeel a van het eerste lid verbiedt beslag op ‘het nodige bed en beddengoed van de geëxecuteerde en de tot zijn gezin behorende huisgenoten’, geheel overeenkomstig het huidige artikel 447, onder 1.

Onderdeel b

Onderdeel b van het eerste lid verbiedt beslag op 'de nodige kleding' van dezelfde personen, waar het huidige artikel 447 onder 1 spreekt van de kleren 'waarmee ze gekleed en gedekt zijn'. De nieuwe redactie laat beter uitkomen dat beslag niet slechts is uitgesloten op de feitelijk op het moment van beslaglegging gedragen kleding maar ook op de nodige verschoningen e.d.. Wat boven het nodige uitgaat, mag wel in beslag worden genomen. Daarnaast geldt dat bovenmatige zaken (bijvoorbeeld de bontjas) in beslag mogen worden genomen, zij het dat de beslagene wel over een winterjas moet kunnen beschikken (zie artikel 448 lid 2).

Onderdeel c

Onderdeel c van het eerste lid komt inhoudelijk overeen met het huidige artikel 447, onder 3. Het begrip 'levensmiddelen' omvat hier derhalve zowel eten als drinken. Een belangrijke uitbreiding is gelegen in de toevoeging dat eveneens buiten beslag blijven de 'voor de bewaring of bereiding daarvan benodigde keukenapparatuur en het nodige keukengerei'. Hiermee wordt voorkomen dat de schuldenaar wel zijn diepvriesproducten mag houden maar niet de koelkast, het gasfornuis (de voor bewaring of bereiding noodzakelijke keukenapparatuur) of borden en bestek (het keukengerei). Beslag op deze zaken getuigt naar tegenwoordige maatstaven van een onevenredige hardheid en dient derhalve te worden uitgesloten. Beslag op bovenmatige zaken (bijvoorbeeld een zilveren bestekcassette) blijft wel mogelijk, ook als de beslagene over geen ander bestek beschikt. In dat geval zal de beslagene conform artikel 448 lid 2 in de gelegenheid gesteld moeten worden om het in beslag genomen zilveren bestek te vervangen door een niet bovenmatige bestekset. In het kader van dit onderdeel van de regeling is ook overwogen om stook- en brandstoffen voor een maand van beslag uit te sluiten. Dat zou aansluiten bij regelingen in enkele andere landen. Aangezien echter in de praktijk beslag op hout, steenkolen of andere stookmaterialen niet voor lijkt te komen omdat energie heden ten dage langs andere weg wordt verkregen, is een regeling achterwege gelaten. Zou zich in de praktijk op dit punt toch een keer een probleem voordoen dan zal, zo nodig in een executiegeschil, een redelijke oplossing gevonden moeten worden.

Onderdeel d

Onderdeel d van het eerste lid ziet op zaken die redelijkerwijs nodig zijn voor de persoonlijke verzorging en de algemene dagelijkse levensbehoeften. Dit betreft een

nieuwe categorie zaken waarop geen beslag kan worden gelegd. In de eerste plaats kan gedacht worden aan normale toiletartikelen of een scheerapparaat. Het is onwenselijk dat op dergelijke zaken beslag wordt gelegd omdat daardoor de persoonlijke verzorging van de geëxecuteerde en zijn gezinsleden in het gedrang zou komen. Voorts kan worden gedacht aan medicijnen waarop beslag eveneens uitgesloten dient te zijn. Min of meer in dezelfde sfeer liggen hulpmiddelen als een wandelstok, rollator of traplift – voor zover die laatste geen bestanddeel van de woning (en dus onroerend) is geworden. Omdat het van die zaken minder voor de hand ligt om te zeggen dat zij redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de persoonlijke verzorging benoemt onderdeel d ook de zaken die redelijkerwijs nodig zijn voor de algemene dagelijkse levensbehoeften. Die categorie heeft derhalve betrekking op de zojuist genoemde hulpmiddelen, maar ook een tafel en stoel vallen hieronder of de fiets waarmee de boodschappen worden gedaan.

Onderdeel e

Onderdeel e van het eerste lid benoemt het speelgoed van de minderjarige kinderen van de geëxecuteerde als aparte categorie van zaken waarop geen beslag kan worden gelegd. Beslag op deze zaken, treft het minderjarige kind van de geëxecuteerde hard omdat speelgoed een belangrijke immateriële waarde kan hebben voor het kind en speelgoed van belang is voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Bij de categorie speelgoed wordt niet gesproken van het ‘nodige’ speelgoed. Hiermee wordt benadrukt dat als hoofdregel al het speelgoed van kinderen buiten het beslag valt. Dit neemt niet weg dat bepaald speelgoed ook een niet te verwaarlozen materiële waarde kan hebben en dus bovenmatig kan zijn. Ook hierbij geldt dat van bovenmatigheid kan worden gesproken indien het speelgoed een dusdanig materiële waarde heeft dat het als uitwinningmiddel gebruikt kan worden. Dit zal zich naar verwachting niet snel voordoen bij speelgoed. Beslag op kinderspeelgoed blijft derhalve achterwege, behoudens in uitzonderlijke gevallen.

Onderdeel f

Onderdeel f van het eerste lid vervangt het huidige artikel 447 onder 2, en artikel 448, eerste lid. Het in de 19^e-eeuwse wettekst tot uitdrukking komende standsverschil tussen ambachtslieden en werklieden enerzijds en de hogere standen anderzijds, speelt in de nieuwe regeling geen rol meer. In plaats daarvan wordt met

een algemene norm volstaan: buiten beslag dienen te blijven 'gereedschappen, apparatuur, boeken en andere zaken die redelijkerwijs nodig zijn voor de verwerving van de noodzakelijke middelen van bestaan'. Bij noodzakelijke middelen van bestaan kan veelal worden gedacht aan een gezinsinkomen op basisniveau. Voor een universitair docent zal het bijvoorbeeld redelijkerwijs nodig zijn dat hij de beschikking heeft over bepaalde wetenschappelijke werken, zodat daarop geen beslag kan worden gelegd. Dit geldt niet voor een verzameling oude drukken die hij uit liefhebberij heeft aangeschaft. Voor veel werkenden zal tegenwoordig het werk vereisen dat thuis gebruik gemaakt kan worden van een computer met internetaansluiting. Dit geldt evenzeer voor personen die solliciteren. Voorts zij vermeld dat met de voorgestelde regeling niet is beoogd beslag toe te laten als de geëxecuteerde ook door ander werk een minimuminkomen zou kunnen verdienen: de regeling dient er juist toe de geëxecuteerde in staat te stellen de door hem voordien verrichte werkzaamheden waarmee hij zich van inkomen kan voorzien te continueren. Indien een schuldenaar in staat inkomen uit arbeid te verwerven en daarmee in zijn levensonderhoud kan voorzien dan moet het hem door het beslag niet onmogelijk worden gemaakt dit inkomen te blijven verwerven. Dit is ook in het belang van de schuldeiser nu het inkomen van de schuldenaar boven de beslagvrije voet kan dienen tot verhaal voor de schuldeiser.

Tot de in onderdeel f van het eerste lid bedoelde zaken zal in beginsel niet een auto of ander motorvoertuig behoren. Veelal zal de geëxecuteerde voor het verwerven van zijn inkomen ook gebruik kunnen maken van ander vervoer en dient bij deze zaken het belang van de executant voorrang te krijgen. Uitzonderingen zijn niet geheel ondenkbaar, zoals wellicht in het geval van een taxichauffeur, maar terughoudendheid is geboden en in elk geval dient steeds gewaakt te worden tegen bovenmatigheid. Onderdeel f stelt ook zaken vrij van beslag die redelijkerwijs nodig zijn voor scholing en of studie van de geëxecuteerde of zijn gezin behorende huisgenoten. In de meeste gevallen gaat het daarbij om zaken van de tot het gezin behorende minderjarige kinderen. Te denken valt aan studieboeken maar het kan ook gaan om een computer of tablet. Weliswaar is het gezin voor de noodzakelijke middelen van bestaan niet direct afhankelijk van studiemiddelen maar het belang van scholing en opleiding is zeker bij kinderen dusdanig dat dit niet behoort te worden doorkruist door beslag op deze zaken.

In onderdeel f wordt niet langer gerefereerd aan ‘zaken die dienen tot enig onderwijs of de beoefening van kunsten of wetenschappen’. Voor zover het gaat om zaken waarmee de geëxecuteerde in zijn levensonderhoud voorziet, vallen zij onder de algemene formule van onderdeel f. Dat geldt ook voor zaken die nodig zijn voor een wetenschappelijke studie. Zaken die slechts benut worden voor recreatieve (kunst)beoefening kunnen op grond van de voorgestelde regeling wel in beslag worden genomen.

Het ligt voor de hand om de gerechtsdeurwaarders in de gelegenheid te stellen om, bijvoorbeeld in hun beroeps- of gedragsregels, nadere invulling te geven aan de in de wet opgenomen categorieën beslagvrije roerende zaken. Voor alle categorieën zaken van lid 1 geldt dat er mocht daar in de praktijk noodzaak toe bestaan er nadere regels gesteld kunnen worden bij algemene maatregel van bestuur.

Lid 2

Het artikel 447, eerste lid, geeft een limitatieve opsomming van zaken die buiten het beslag vallen. Zaken zijn voor menselijke beheersing vatbare stoffelijke objecten (artikel 3:2 BW). In het KBvG preadvies (gepubliceerd in 2012) was in de opsomming ook de categorie gezelschapsdieren opgenomen. Sinds 1 januari 2013 bepaalt artikel 3:2a BW dat dieren geen zaken zijn en dat in beginsel de bepalingen met betrekking tot zaken van overeenkomstige toepassing zijn op dieren. Omdat dieren niet langer worden gekwalificeerd als zaken is ervoor gekozen de categorie gezelschapsdieren in een apart lid onder a te brengen. Het tweede lid onder a bepaalt dat gezelschapsdieren en de voor hen bestemde voedselvoorraad, alsmede de voor de verzorging van deze dieren noodzakelijke zaken, niet vatbaar zijn voor beslag. Bij deze laatste categorie kan gedacht worden aan de kattenbak of het hondenhok.

Ook bij zaken van hoogstpersoonlijke aard (het tweede lid onder b) geldt dat de belangrijke immateriële waarde voor de schuldenaar aanleiding vormt voor het uitsluiten van beslag. Evenals bij gezelschapsdieren ligt de reden voor het uitsluiten van beslag op zaken van hoogstpersoonlijke aard niet zozeer in het kunnen handhaven van het bestaansminimum van de beslagene, als wel in overwegingen van humanitaire aard. Het betreft zaken waarvan de gedwongen verkoop – los van

de materiële waarde van de zaak - dusdanig hardvochtig zou zijn dat de deurwaarder niet gehouden kan worden hieraan zijn medewerking te verlenen. Gelet op de bijzondere grote emotionele waarde van het gezelschapsdier of zaak voor de beslagene, dient het belang van de schuldeiser bij inbeslagname te wijken.

Of er sprake is van een zaak van hoogstpersoonlijke aard is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De categorie zaken van hoogstpersoonlijke aard heeft bijvoorbeeld betrekking hebben op familiepapieren, foto's, een trouwring of de urn met de as van een overledene.

Lid 3

Door het voorgestelde derde lid wordt een brug geslagen tussen het beslagrecht en het beslagregime van de gerechtelijke schuldsaneringsregeling natuurlijke personen in de Faillissementswet. De schuldsaneringsregeling gaat uit van de gedachte dat schuldenaren maatschappelijk gezien een tweede kans kunnen krijgen (een schone lei), indien zij aan bepaalde voorwaarden voldoen. De regeling is dus niet slechts gericht op uitwinning van het vermogen van de schuldenaar maar ook op het leveren van een maximale inspanning ten behoeve van de schuldeisers gedurende een zekere periode, waarna de overgebleven schulden worden omgezet in natuurlijke verbintenissen. Gedurende de afgebakende periode van de gerechtelijke schuldsanering behoudt de schuldenaar de beschikking over zijn inboedel, voor zover dit niet bovenmatig is (artikel 295, vierde lid onder b Fw). Voorgesteld wordt om het minder strenge regime van de gerechtelijke schuldsaneringsregime door te trekken naar het minnelijke schuldbemiddelingstraject. Het is onwenselijk dat de beslaglegger ruimere mogelijkheden zou hebben om beslag op inboedelgoederen te leggen indien de schuldenaar tracht zijn schulden te saneren via een minnelijke regeling dan wanneer op de schuldenaar de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is verklaard. Wanneer de schuldenaar zich naar behoren inspant om met zijn schuldeisers tot een regeling van zijn schulden te komen en de regeling vervolgens naleeft, is er reden om hem iets meer ruimte te laten in de beschikking van zijn roerende zaken. Aldus wordt een prikkel voor de schuldenaar weggenomen om een verzoek te doen tot toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen en levert het wetsvoorstel derhalve ook een bijdrage aan de versterking van het zogeheten minnelijke traject als bedoeld in artikel 48 Wck. Men kan hierin een aanmoediging zien van de goedwillende

schuldenaar zich te wenden tot schuldhulpverlening om zijn financiële problemen op te lossen. Omgekeerd geldt voor de schuldenaar die zich niet heeft gewend tot de in artikel 48 onderdeel b of c Wck bedoelde instanties een soberder regeling – die nog altijd ruimer is dan het huidige wettelijke regeling. Met dit onderscheid tussen een sober en een iets minder sober beslagregime blijft via de beslaglegging voor de schuldenaar een prikkel uitgaan zich te wenden tot schuldhulpverlening.

In het derde lid worden alle zaken die behoren tot de inboedel in de zin van artikel 3:5 BW van beslag vrijgesteld. Onder inboedel wordt blijkens artikel 3:5 BW verstaan: het geheel van tot huisraad en tot stoffering en meubilering van een woning dienende roerende zaken, met uitzondering van boekerijen en verzamelingen van voorwerpen van kunst, wetenschap of geschiedkundige aard. Het vierde lid beperkt dit tot die zaken die niet bovenmatig zijn. Indien de schuldenaar beschikt over meer dan één woning kan slechts één daarvan gelden als de door de schuldenaar bewoonde woning. Dit zal in beginsel de woning zijn waar hij zijn hoofdverblijf heeft, in de regel de woning waar de schuldenaar staat ingeschreven.

Voorwaarde voor toepasselijkheid van dit ruimere beslagverbod is dat de schuldenaar werkt aan het treffen van een regeling met zijn schuldeisers onder begeleiding van een schuldbemiddelaar als bedoeld in artikel 48, eerste lid onderdeel b en c Wck en zich vervolgens houdt aan de voorwaarden van die regeling. Strikt genomen valt een goedwillende schuldenaar die zich bij de schuldbemiddeling wil laten begeleiden maar door externe omstandigheden (bijvoorbeeld een wachtlijst) nog niet wordt bijgestaan, niet onder het soepeler regime van artikel 447 lid 3 Rv. Het is evenwel niet met de aan de wettekst ten grondslag liggende gedachte te verenigen dat de gerechtsdeurwaarder deze schuldenaar gelijk stelt aan een kwaadwillende schuldenaar. Een redelijke wetstoepassing brengt mee dat ook in de periode dat nog uitsluitel moet worden gegeven op een verzoek tot schuldbemiddeling schuldenaren onder het regime van het derde lid vallen.

Indien de schuldenaar eerst na het leggen van het beslag zich wendt tot schuldhulpverlening voor schuldbemiddeling, laat dat de rechtmatigheid van een op zijn inboedelgoederen gelegd beslag onverlet. Wel kan hij er aanspraak op maken

dat het beslag op die zaken alsnog wordt opgeheven (via artikel 438 Rv dan wel 705 Rv).

Lid 4

Het eerste tot en met derde lid houden een uitbreiding in van het thans geldende beslagverbod. De eerste zin van het vierde lid begrenst het beslagverbod in die zin dat beslag wel mogelijk blijft op zaken die in de gegeven omstandigheden bovenmatig zijn. Het begrip bovenmatig wordt ook elders in de wetgeving gebruikt (zie artikel 295, vierde lid onder b Fw en artikel 1:88, eerste lid, onder b BW). In artikel 447, vierde lid, wordt door gebruik van het begrip 'bovenmatig' tot uitdrukking gebracht dat beslag op de in dit artikel bedoelde zaken slechts is toegelaten voor zover deze zaken in de gegeven omstandigheden een dusdanige materiële waarde vertegenwoordigen dat zij geschikt zijn als uitwinningsmiddel zodat het belang van de schuldeiser vergt dat de zaken in beslag kunnen worden genomen.

Lid 5

Dit lid maakt het mogelijk dat indien nodig bij algemene maatregel van bestuur andere zaken en dieren kunnen worden aangewezen waarop geen beslag mag worden gelegd.

Artikel 448

Lid 1

Indien een beslagene over meer zaken beschikt dan die welke ingevolge artikel 447 vrij van beslag dienen te blijven, komt de schuldeiser voor de keuze te staan op welke zaken wel en welke zaken geen beslag zal worden gelegd. Zo zal bij de beoordeling welke kleding 'nodig' is, beslist moeten worden wat er van de garderobe vrij van beslag zal blijven. Ook als er meer gereedschappen of boeken aanwezig zijn dan noodzakelijk voor de verwerving van een basisinkomen ('de noodzakelijke middelen van bestaan'), zal de beslagleggende schuldeiser, althans de gerechtsdeurwaarder die namens de schuldeiser het beslag legt, moeten beslissen welk deel hij zal beslaan en welk deel hij vrij van beslag zal laten. In uitzonderingsgevallen kan dit ook gezelschapsdieren betreffen. Ingevolge het eerste lid dient de executant/beslaglegger daarbij naar redelijkheid rekening te houden met

de voorkeuren van de geëxecuteerde/beslagene voor zover deze hem bekend zijn (gemaakt). De bepaling verplicht niet om daarover steeds de zienswijze van de beslagene in te winnen; dat zou ook niet praktisch zijn als deze niet aanwezig is. In geval van verschil van inzicht zal de gerechtsdeurwaarder zijn keuze maken welke uiteraard ter toetsing kan worden voorgelegd aan de rechter op de voet van artikel 438 Rv. Daarmee is het uitgangspunt enigszins anders dan het huidige artikel 448, eerste lid, slot Rv dat de keuze volledig aan de beslagene laat.

Lid 2

Het voorgestelde tweede lid van artikel 448 heeft betrekking op de situatie dat de beslagene een zaak heeft die qua materiële waarde als bovenmatig wordt aangemerkt, bijvoorbeeld een dure bontjas. In beginsel is beslag op deze bovenmatige zaken mogelijk, zij het dat de schuldenaar na executie wel over een zaak van die categorie (een winterjas) moet kunnen blijven beschikken. De executant zal dan aan de geëxecuteerde de mogelijkheid moeten bieden om zich een eenvoudiger jas te verwerven. Het is afhankelijk van de omstandigheden van het geval op welke wijze hieraan concreet invulling wordt gegeven. Het ligt het meest voor de hand dat de executant na de beslaglegging de geëxecuteerde enige tijd biedt om een vervangende zaak te regelen. Indien duidelijk wordt dat de geëxecuteerde niet beschikt over de daarvoor benodigde gelden is ook denkbaar dat de executant met hem overeenkomt dat de geëxecuteerde daarvoor een deel van de opbrengst van de beslagen zaak zal ontvangen. In geval van geschil staat de weg van artikel 438 Rv open.

Lid 3

In het voorgestelde artikel 448, derde lid Rv is het huidige tweede lid onder ten tweede van artikel 448 overgenomen. Het eerste onderdeel van artikel 448, tweede lid, is niet overgenomen. Geen uitzondering op het beslagverbod zal derhalve gelden voor vorderingen wegens aan de geëxecuteerde en zijn inwonende gezinsleden verstrekte 'levensbehoeften'. Niet alleen kan gemakkelijk discussie ontstaan over de reikwijdte van het begrip 'levensbehoeften' (bijvoorbeeld over de vraag of dit behalve levensmiddelen ook nutsvoorzieningen omvat), maar ook valt niet in te zien waarom voor deze vorderingen wel toegelaten zou moeten worden dat de geëxecuteerde door uitwinning aangewezen zou kunnen raken op bijstand ten laste van

gemeenschapsmiddelen. Voor de wel gehandhaafde vorderingen wegens aanschaf van zaken dan wel reparatie of onderhoud van zaken waarmee de geëxecuteerde in zijn onderhoud voorziet, bestaat geen reden om de executant de mogelijkheid van uitwinning te ontzeggen. Het is immers aan de onbetaald gelaten inspanningen van de executant te danken dat de geëxecuteerde de beschikking over de hier bedoelde zaken heeft.

Artikel II

Het voorgestelde negende lid van artikel 642c Rv komt inhoudelijk overeen met artikel 447, aanhef en onder 4 Rv. De verplaatsing is ingegeven door de overweging dat deze categorie geen betrekking heeft op roerende zaken die geen registergoederen zijn. Er is voor gekozen de bepaling op te nemen bij het artikel in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering op grond waarvan een consignatiefonds kan worden ingesteld.

Artikel III

Dit artikel voert een wetgevingstechnische wijziging door in artikel 21 van de Fw waarin naar de artikelen 447 en 448 Rv wordt verwezen. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat failliete schuldenaren niet onder het ruimere regime van artikel 447 lid 3 kunnen vallen aangezien bij faillissement er geen sprake is van schuldbemiddeling in de zin van artikel 48 van de Wck.

Artikel IV

Het artikel bevat een regel van overgangsrecht. Op ten tijde van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel reeds gelegde beslagen zijn de nieuwe wettelijke regels niet van toepassing, maar blijft het geldende recht van toepassing. De reden hiervoor is dat directe werking tot complicaties kan leiden, in verband met de aan beslaglegging verbonden rechtsgevolgen in de sfeer van beschikkingsbevoegdheid die in beginsel mede jegens derden kunnen worden ingeroepen. Deze eerbiedigende werking betreft niet slechts de voorgestelde regels betreffende de reikwijdte van het beslagverbod maar ook de voorgestelde procedurele voorschriften. Soms wordt op zaken meer dan eens beslag gelegd, zodat niet uitgesloten kan worden dat deze beslagen deels voor en deels na de inwerkingtreding plaatsvinden.

Artikel IV

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van het wetsvoorstel.

Artikel V

Dit artikel voorziet in een citeertitel voor het wetsvoorstel.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,